

do zdaj le pri skušnji ostalo. Vselej naj se pa seje na povlečeno njivo; setev potem gotovo enakomernejše izpade.

Kdaj da se ima sejati: ali zjutraj ali pa zvečer, to je vse eno; vendar pa imajo eni posebno vero v to, da se zvečer seje in zgodaj drugi dan še le povleče. Koliko da je v tem resnice, vsak lahko sam sodi; vendar naj omenim, kako gospod J. G. Elsner, imenitni šlezki kmetovalec, v svojem spisu „o predivstvu“ to spričati skuša. On pravi: Nekega gospodarja, ko je ravno lan povlačeval, je noč prehitela, tako da je bil primoran si polovico dela za drugi dan pustiti. Drugi dan je res na vse zgodaj ostalo polovico povlekel. Ko je pa jel lan rasti, bil je gospodar zelo osupnjen, ko je videl, da je druga polovica v rašči dosti pred prvo, in še bolj ob času puljenja, ko je tudi dobrčko več lanú na nji pridelal.

Ko je seme pod zemljo, potem je do puljenja le še pletev, in neko delo, ktere pa naši kmetovalci gotovo ne poznajo; to delo se zove slanje (den Lein ländern). Pletev naj se prične kakor hitro se plevél prikaže, in naj se ponovi, kolikokrat le treba. Slanje, ktero pri nas ni v rabi, je v družih deželah poglavitno delo (v Belgiji), kjer skušnja uči, da se s tem najdaljši lan z najžlahnejim likom pridelal. To delo ni ravno težavno. Vzame se rogovilastih vejic, ktere se tako prisečejo, da ostane roč kak poldrugi čevelj dolg, kateri se spodaj ošpiči; rogli naj bodo 3 do 4 palce dolgi. Take vilice se po celi njivi zasadé, in sicer tako, da molijo malo manj ko za 1 čevelj iz zemlje. Na tako zasajene vilice pridejo dolge palce, na ktere se suhega fraščja redko položi, tako, da je cela njiva z fraščjem preprežena.

Kako važno da je to delo, lahko je razvideti iz tega, ako se vé, da en sam funt iz tacega lanú pridelanega prediva v Belgiji tudi 100 gold. in še več veljá. Se vé, da je na izdelovanju največ ležeče, vendar se pa iz nobenega družega lanú tako tanjka roba izdelati ne dá kakor ravno iz slanje.

Kako da je mogoče s samim slanjem tako čislano robo pridelati, to je jasno; saj smo že rekli, da čem gostejše je lan sejan, tem žlahnejši lik dobí. Pregosti lan pa kaj rad poleže in potem gré večidel pod zlo, kar se pa pri slanju zgodi ne more, ker lan raste skozi fraščje, na ktero se naslanja, da mu najhujši dež in veter škodovati ne more. Tako pridelani lik pa ni samo najtanjši, ampak tudi najdaljši je; ni se namreč bati, da bi lan polegal, če tudi se mu enmalo bolj z gnojem postreže, kar je najboljšo sredstvo dolg lan doseči.

Ko je enkrat lan zadosti dozorel, je tudi za kmetovalca zadnje delo prispelo, namreč puljenje in sušenje. Zadosti dozorel je pa že lan takrat, kadar je seme še le na pol zrelo; da v nekterih krajih ga pulijo že, med tem ko cvetè; to pa ni prav, ker doseže se s tem sicer zelo tanko, al slabotno predivo.

O puljenju je malo kaj reči, k večemu to, da se stebila ne smejo potrgati, ampak s koreniko vred izpuliti.

Sušenje se izvrši ali na njivi sami, al pa, kar je še bolje, na kacam strnišču.

S tem je končano kmetovalcevo delo, v smislu, kakoršnega smo razodeli. Zdaj prestopimo na daljno izdelovanje, ktero pa že v kmetijsko obrtnijo spada. (Dalje prihodnjič.)

Naznanilo novega časnika o svilorejnih zadevah.

Naši bralci že vedó, da se je v Gorici ustanovilo na državne stroške poskuševališče svilorejno. Ta av-

strijskemu svilarstvu zelo potrebni zavod bode, ako se dovolj naročnikov oglasi, začel 1. julija izdajati poseben časnik, ki bode dvakrat na mesec izhajal v nemškem in laškem jeziku, vselej na celi pôli, in bode za pol leta veljal 1 gold. 50 kr. Kakor prvi list, za poskušnjo izdani, kaže, bode obsegal vsa dela omenjenega poskuševališča, skušnje družih svilorejcev tudi vnanjih, laških in francoskih, pa tudi vse, kar bode c. kr. ministerstvo kmetijstva storilo za povzdigo sviloreje domače itd. Iz tega vidijo bralci, ki so nemškega in laškega jezika zmožni, da za majhni denar dobó časnik, ki jim bode poročal o vsem, kar jim je za poduk in razjasnilo potrebno. Časnik ta se tedaj že sam po sebi priporoča, priporočamo ga jim pa tudi mi, katerim bode dobro služil, da važnejše reči tudi našim svilorejcem, ki niso nemškega jezika zmožni, poslovenimo v našem domačem jeziku. Naročnina se pošilja v Gorico na „k. k. Seidenbau-Versuchsstation“.

Politične stvari.

Politika avstrijskih narodov in avstrijska narodna politika.

Prevdarka vreden spis beremo pod tem naslovom v dunajskem časniku „Reform“, kateri z mirno besedo, zrelem prevdarkom in zmirom s pravim avstrijskim srcem pretehtuje zadeve našega cesarstva. Naj „Novice“ iz njega posnamejo nekoliko vrstic.

Vesela, prav vesela resnica je — pravi — da danes tudi narodi avstrijski delajo politiko. Več stoletij ni jim bilo dovoljeno besede vmes govoriti, sukati so se morali brezvoljno, kakor je vladna politika hotela.

Če pa je vladna politika v poprejšnjih časih marsikaj hudo zgrešila, to vendar se oni politiki na čast in hvalo mora reči, da je vzdržala Avstrijo kot celoto, — da je vstvarila močno in spoštovano cesarstvo, ki je večkrat po hudih udarcih veliko škodo trpelo, a se vendar zopet kot mogočna država na noge postavilo. In ravno pod ministerstvom kneza Metternicha, kateremu se največ graje mora oponašati, je Avstrija bila glava evropskega državnega reda, Dunaj pa je bil središče politike vsemu svetu.

Vsa prejšnja avstrijska ministerstva so se misli državne celote krepko držala, še le najnovejše ministerstvo Beustovo je popustilo to misel; podvrglo se je politiki enega samega naroda — magjarskega — in je prezrlo politiko vseh družih narodov; vstrašila ga je velika naloga, da bi bilo iz svobodne različenosti vstvarilo svobodno enoto, in skusilo je, umetno vstvariti dve nesvobodni enoti. To je dvalizem.

Največi pogrešek in največa nedoslednost pri tem je pa ta, da sicer priznava svobodo narodne politike, a da to svobodo le dvema narodoma dati hoče, in to dvema narodoma, ktera ne le sama za-se, temuč tudi oba skupaj sta le manjšina nasproti večini ostalih narodov avstrijskih. Al kaj pravimo: „dvema narodoma?“ Ni res; saj tudi nemški Avstrijanci niso prav in popolnoma ravnopravni, ampak podvrženi so zelo magjarskemu gospodstvu. In da bi to tudi ne bilo in da bi bil dvalizem res prav po natanjčni tehtnici umerjen, mora vendar vsak politikar, ki ne politikuje samo od danes do jutri, spoznati to, da državna naredba, po kateri bi nad mnogimi velikimi, zavednimi, zgodovinsko-upravičenimi, fizično močnimi in duševno izbuženimi narodi le dva naroda imela pravico in svobodo po svoje delati politiko, kateri bi vsi drugi narodi morali le biti povoljni material, da taka državna politika ni pravična, ni svobodomisleča, ampak da je duševno in fizično ne-

mogoča. In to kaže že tudi pogled po sedanji avstrijsko-ogerski državi.

Po tem predgovoru se ogleduje „Reform“ po različnih deželah in narodih avstrijskih in kaže, da se nikjer ne kaže zadovoljstvo, in potem pride do tega sklepa:

Ministerstvo Beustovo je starodavno misel državne celote žrtvalo dvalizmu s to željo in s to zahtevo, naj bi narodi sami stvarili enoto in po tem pravo avstrijsko narodno politiko razvili. V tej državni naredbi pa, katero si je ministerstvo Beustovo dalo po Magjarih sebi in vsem drugim narodom vsiliti, se ta njegova želja izpolniti ne dá; to nikakor ni mogoče; to kaže skušnja še zdaj in bo kazala še bolj.

Naj bi tedaj politikarji vladni in politikarji državnih zborov ta in unkraj Litave (na Dunaji in v Peštu) nasprotno in po naravi sami mogočno politiko narodov avstrijskih še ob pravem času resno prevdarili in storili to, da bi mogoče bilo vsem avstrijskim narodom, da bi se svobodno in ravnopravno porazumeli o pravi avstrijski politiki in zatrdili državo pod veličastnim krilom cesarja avstrijskega.

Protest kranjske duhovščine.

Protest proti spomenici ljublj. mestnega odbora, ki ga je duhovščina kranjska v nemškem jeziku poslala c. kr. ministerstvu nauka na Dunaj, se po „Danici“ poslovenjen glasi tako-le:

Prevzvišeni gospod!

Po časnikih se je razglasila spomenica, ki jo je poslal ljubljanski mestni odbor slavnim c. kr. ministerstvom notranjih zadev, pravosodja, nauka in deželne brambe gledé obžalovanja vrednih dogodkov, ki so se vršili 23. maj. t. l. v ljubljanski okolici in tudi v mestu.

Po pravici se je zavzela vsa dežela, ko je izvedela iz te spomenice, da prvi in glavni vzrok vseh v njej naštetih nerodnosti je vedenje duhovščine. Ako ljubljanski „Tagblatt“, ki je boje organ tukajšnjega konstitucionalnega društva, ne poliva le neprenehoma vsega, kar je našemu narodu drago, čestito in sveto, s skelečim lugom zasmehovanja in zaničevanja, temuč še posebno duhovščino obrekuje in črni z vsakoršnimi sovražnimi iznajdbami vse napak obračaje, morda bi se dale še zamolčati take blodnje časniške razposajenosti, ker je navadno zastoj vsako odbijanje zoper njega.

Vse kaj družega pa je, ako odbor glavnega mesta proklinjevalno strelo zaničevanja spušča na duhovščino. Od skupščine 30 razumnih mož se smé po pravici pričakovati, da stori tak korak, kakoršen je pošiljatev spomenice štirim slavnim c. kr. ministerstvom, le po zrelem premisliki in še le tedaj, ko se je na tanko o tem posvetovala. Če pa brezozirno obsodi ves stan, ki je skoz stoletja med prvimi podpiral steber nramnega in družbinskega reda, ga celó ovaja in toži pred slavno c. kr. vlado in javnim mnenjem, da se pregreša zoper družbinski red in da zametuje postave, se taka obsodba nikakor ne more prezirati. Ko bi na tako neprizanesljivo teptanje duhovščina molčala, bilo bi to toliko, kakor tla spod sebe prepustiti in pregrešiti se zoper svete dolžnosti, ktere ima do sebe in do vernikov. Zatoraj se drznejo prespoštljivo podpisani to spomenico Vaši Vzvišenosti predložiti, da blagovolite obzir imeti na njo.

Mestni odbor toži duhovščino, da ne spozná svojega poklica za podučevanje in dušno odgojevanje ljudstva. Kakor je osupna ta pripoznava od one strani, od ktere bi se je najmanj nadjali, da je duhovščina poklicana, biti ljudstvu učiteljica in dušna odgojiteljica; kakor je všečna v tej pripoznavi izrečena pritrditev, da ima duhovščina pri ljudskih učilnicah in odgojilnicah najvaž-

niši delež: tako odločno se mora ta neslišana zatožba vsega stanú zavriniti kot djanje vpijoče krivice.

Gotovo res, gojiti v ljudstvu krščansko nramnost in poštenost, ga zmíraj bolj olikovati in izobraževati v vsem vedstvu, ki spada v njegovo okrožje, z eno besedo: nramen napredek — to je bila naloga, ktero je duhovščina od nekđaj skušala pri ljudstvu spolnjevati in jo še skuša. Na to merijo njene pridige, njeni krščanski nauki za odrastle in za otroke, njeno podučevanje v šoli in drugo občevanje z onimi, ki so njeni skrbi izročeni. Tisuč prič bo vsaki dan pripravljenih pričati zvestobo, s ktero se je duhovščina odlikovala v tem svojem delokrogu, pričati dobro imé, ki si ga je pridobila in vtrdila še daleč zunaj mej domače škofije. Njej se ni bati, da bi jo kdo na laž stavil, če trdi, da je ona prva odprla pot izobraževanju slovenskega ljudstva. Izmed ljudstva izrastla, med njim živi in zatoraj dobro pozná njegove vsakoršne potrebe in nadloge, zato nramni nagon srca vелеva darovati vse svoje moči pospeševanju dušnega in telesnega blagostanja taistega ljudstva. Duhovščina ravno je prva resno likati začela ljudski jezik, v katerem edino ima narod sredstva za omiko in napredek. Ona ravno je že zdavnej, predno so bile redne šole, ljudstvo brati učila, mu zidala šole, napravljala toliko šolskih zalóg, imela zasebne šole. Duhovščina — ona skrbi za napravo in razširjatev vsakovrstnih ljudskih spisov; privablja s svojim uplivom tisoč udov k Mohorjevi družbi, ktera je ravno v ta namen vstanovljena, ona s tem, da brati velí, poblažuje versko in nramsko čutilo, kakor tudi pristojno zunanje vedenje; ona pa tudi ob enem pospešuje časní blagor ljudstva, ker mu naznanuje vire, iz kterih si more zajemati poduka v raznih gospodarskih oddelkih. Naj le pošlje mestni odbor svoje poročnike med ljudstvo; lahko mu bodo povedali, kako duhovščina pospešuje sadjerejo, napravljaje drevesnice, posebno pa svilstvo zasajaje murbovih dreves, vinstvo v rabo jemaje žlahnih trt, kako obdelovaje puste tla spodbada ljudstvo k enakim poskušnjam in s tem po svoji moči pomaga lajšati britko osodo. Gotovo iz dna srca neradi govorimo o lastnih zaslugah. Le brez méрно dolženje mestnega odbora nas je prisililo, da jih nismo zamolčali. Sicer sami dobro sprevidimo, da še nikakor svoje naloge nismo dovršili, in da imamo še lep kos dela pred seboj, ktereга se pa ne branimo, temuč truditi se hočemo, da ga z Božjo pomočjo dokončamo. Tudi nam še na misel ne pride, da bi prezirali unstranske zasluge, ki so si jih drugi za narodno omiko pridobili; vendar pa menimo, da brez žaljenja onih, ki so prijazni pravemu napredku našega naroda, smemo ponosno pred mestni odbor stopiti in ga vprašati, ali se more kak stan v delavnosti za ljudsko omiko in napredek z našim meriti. Posluževaje se tiskarstva in zasebno občevasje z verniki je sijajno delala duhovščina za ta namen, in da bi ga dosegla, ni nikdar vedoma rabila pripomočkov postavno prepovedanih. Nasproti takovim radovoljnim darežljivostim se ne sramuje mestni odbor, duhovščine v očéh krščanske srenje, pred slavno vlado in v javnem mnenju sploh dolžiti, češ, da „ona, ne da bi s krščansko ljubeznijo in z zgledom krščanskega trpljenja v okom prišla neutajljivi surovosti src in zanašanju na telesno moč, svoj zdatni upliv velikrat ravno v nasprotno stran obrača.“ V takem očitanju ni ne duha ne sluha pravičnosti. Če bi kdor si bodi izmed nas v tem času, ko moramo vedno na vse strani obroženi biti proti najstrupenejšim pušicam obrekovanja, zasmehovanja in zaničevanja, varovaje najsvetejše nedotakljive lastnine človeštva, če bi v tej brambi kteri kako veljavno postavno prelomil, saj nismo izven postave in ne nad postavno, tudi ne zahtevamo izjeme za-se, mestni odbor naj le duhovskega prestopnika po-